

**Teorije družbenih sprememb - klasične
(DIFUZIONIZEM, CIKLIZEM)**

Teorije družbenih sprememb:

1* V SOCIOLOGIJI ni ene enotne teorije družbenih sprememb. **Danes prevladujeta dve:**

1. modernizacijska in
2. neomarksistična teorija (Walerstein) - teorija modernega sodobnega sistema.

Klasične teorije družbenih sprememb:

2* Kakšen vzorec imajo družbene spremembe, nam dajo odgovor klasične teorije. Npr. če se nek par poroči, je to sprememba, vendar ali je družabna ali individualna? Družbena poteze: ali se poročita v cerkvi ali na občini, kako je razporejeno gospodinjstvo opravilo, drugo delo, kako trdna je zveza?... Družbene spremembe kažejo na posledek med generacijami (gleda se družbo in posameznika). Družbenih sprememb ni, če je zakon mladih enak zakonu staršev. Iščemo neke vzorce sprememb v času (zgodovini). **Glavne teorije:**

- 1* Difuzionizem
- 2* Ciklizem
- 3* Evolucionizem
- 4* Modernizacija / modernizacijska teorija
- 5* Marksizem / neomarksizem (nova različica marksizma)

1) Difuzionizem (difuzija = širitev):

3* Izraz izvira iz antropologije. To je nek način spremembe družbe. Npr. raziskava: Kako se v vaškem okolju širijo **inovacije** (nekdo je izumil umetno gnojilo, stranišče, tekočo vodo, električno,...). Potem se to izpopolni in nadgradi, tako si potem tudi ostali sposodijo (uporabljajo) to stvar. Inovacije se širijo tako, da prihaja do njihove izposoje. Zagovorniki trdijo, da vsi družbeni **izumi imajo en izvor**, ker človeštvo neinovativno, ni nagnjeno k izumljanju, bolj teži k ponavljanju. Mi težimo k temu, da izum prevzamemo, potem ko smo si ga sposodili.

a) Linton - zagovornik difuzionizma, je ameriški kulturni antropolog. Vse nam samoumevne stvari so prišle tako, da so enkrat nastale, potem pa se je to širilo, izpopolnjevalo, prilagajalo. Trgovci so potovali, prodajali določene stvari in so od drugih prevzemali, si sposodili določene stvari (npr. čevlje). To so materialni izumi.

4* Tudi ko gre za kulturne pojave, ki prežemajo v naše življenje, gre za isti proces. Gre za posnemanje, prevzemanje (1. primer.: monoteizma = izumljen 1x se je potem širil z izposojanjem in izpopolnjevanjem; 2. primer: parlamentarizem = bil ustanovljen enkrat- vlada odgovarja parlamentu, sodstvo im asvojo neodvisnost in pri tem se je evropska celina zgldovala po Angliji in vendar smo določene stvari preuredili, npr. imamo ustavo, ki jo angleži nimajo). Ko se izumi, ali kakšni pojavi iznajdejo enkrat, se uveljavijo in potem hitro pride do njihove širitve, prilagajanja in posnemanja. **Difuzionisti navajajo pogoje za širitev:**

- a)** najprej se mora izum umestiti v kulturo;
- b)** ne moremo imeti najdbe, ki ni združljiva z našo kulturo;
- c)** ta, ki je iznašel izum mora biti v vladajočem položaju.

5* Difuzionizem je uporaben, tudi kadar gre za razvite države. Ne more pa biti razlaga za celotne družbene spremembe. Družbene spremembe so pogosto povezane s spopadi. Npr. V YU so Albanci najbolj primitiven narod (razširjena družina, 6 in več otrok, ženske so doma,..., kar pa počasi sicer izginja). V času vojne in po njej je prišlo do spodbujanja modernizacije. Gre za to, da je potrebno upoštevati tudi spopade, česar pa pri difuzionizmu ni.

6* DIFUZIONIZEM je razlaga družbenih sprememb. Teorija, ki pojasnjuje družbene spremembe ob predpostavki, da imajo vsi kulturni izumi, inovacije **en izvor**. Kako širijo iz tega izuma? **Z izposojjo**. Kulturni izumi, materialna sredstva: Npr. postelja ali nekaj duhovnega npr. delitev oblasti; potujoča karavana, ki nosi začimbe preko Afrike; ljudstva, ki imajo čevlje, kar drugi odkrijejo in jih posnemajo, itd.

7* Bolj se bodo širile iznajdbe, ki so bolj izpopolnjene. Sestavine bodo sprejete, če so združljive s kulturo sprejetja. Sprejeti bodo elementi, ki so njim praktično koristni (npr. če so čevlji od drugod bolj udobni). Nanaša na materialno kulturo. Sprejeti bodo bolj pogosto elementi, ki jih širijo zmagovalke države. Zakaj je angleščina prevladujoč jezik v svetu? Ker je Amerika zmagovalna država.

8* Difuzija (= širitev) se lahko nanaša tudi na elemente duhovne kulture. En izvor najpomembnejših kulturnih elementov bi bil stari Egipt. Središče naše kulture naj bi bil Egipt, pravijo difuzionisti, v njem je res prišlo do monoteizma (enoboštva).

9* Naj omenimo še dva modela organizacije, ki se širita po svetu:

1* parlamentarni sistem (v Evropi) in

2* predsedniški sistem (iz Amerike).

2) Ciklizem:

10* Ciklizem sodi v filozofijo zgodovine (gre za drzna razmišljanja in posploševanja). Zgodovina poteka v krogotokih. Obstaja nek daljši vzorec ki privede do ponavljanja. Obstaja krog znotraj katerega potekajo določene spremembe in se potem vrnemo na začetek.

a) **Platon** (4.st.pr.n.št.) - je bil prvi, ki to tako mislil. To bil čas, ko razpadala Atenska demokracija. Platon je menil, da je najboljša stara tradicionalna ureditev, ko se ljudje upoštevali tisto, kar govorili modri starci - **ARISTOKRACIJA**. Zaradi vojn ljudje prenehajo upoštevati besede modrecev. Začnejo upoštevati besede vojščakov, to je **TIMOKRACIJA** in ne več modrecev. Vojaki so nečimerni in ambiciozni, s časom se obogatijo, oblikujejo oblast bogatih - **PLUTOKRACIJA**, ti ne spoštujejo revne večine, splošnega blagra, egoistijo ... Revni strmoglavijo oblast bogatih, pride do **DEMOKRACIJE**. Pri Grkih pojem demokracije vežejo na drhal, na množico s katero se lahko manipulira, spretni govorniki zavedejo množico. Drhal ni zmožna izgraditi institucij in je zato kratkotrajna. Ko množica obupa pride do najslabše in najhujše oblike **TIRANIJE**. Posameznik ali peščica si koristi oblast brez omejitev ne upoštevajoč nikogar (tlačijo, ustrahujejo in morijo). To je najnižja točka v politični obliki. Tirana lahko nadomesti samo modrec. Ko tirane nadomesti modrec tiranijo predrugači v aristokracijo (najboljša oblika). Takšen je **večni krog**. Treba uvesti takšno aristokracijo, kjer ne bo več potrebe po spremembi - to je Platonova trditev o idealni ureditvi države oz. družbe. Platon je prvi nakazal, da ima zgodovina vzorec kroga, ki je večer - **krogotok**.

b) **Pareto** - Ideja o kroženju se pojavi tudi pri Paretu, kjer gre za kroženje elit. To je del širšega koncepta o tem, da družbe niso stabilne in da je stabilnost treba najti, da ne bo prišlo do nenehnega stroglavljanja elit. Pareto znotraj sociologije zagovarja kroženje elit.

c) **Sorokin** : razlikuje dva pojmovanja ciklizma :

1. **Ožji pomen** : naj bi nakazoval dobesedno ponavljanje zgodovine v obliki kroga.

2. **Širši pomen** : dovoljuje, da prihaja tudi do sprememb, vendar se v bistvu nič ne spreminja, tako da lahko govorimo o relativnem krogu. Bistvo se ponavlja.

Ciklične teorije zagovarjajo, da je zgodovinsko enostaven krog, kroženje dogodkov in da se nič bistvenega ne spremeni. Zaprte so možnosti za kakršnokoli obliko napredka. Če napredka ni je ciklizem antiprogresistična teorija.